

ВІСНИК

Вищої
кваліфікаційної
комісії суддів України

КОМІСІЯ

СУДДІВ
УКРАЇНИ

PIETAS

1

2016

ОФІЦІЙНО

Первинне кваліфікаційне оцінювання суддів. Перший досвід	
Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та результати перевірки суддів, призначених на посаду судді вперше, щодо можливості здійснення ними правосуддя	2

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

Закріплення прав людини та основоположних свобод у маловідомих проектах вітчизняних конституційних актів першої половини XX століття. Андрій Медвідь	4
Охорона праці державних службовців. Юлія Івчук	10
Як покращити процедуру призначення на посаду судді вперше: деякі нотатки до науково-практичної дискусії. Михайло Вільгушинський	17
Право на соціальне забезпечення у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина. Анастасія Клименко	22
Changes in Public Administration due to Development of Information and Communication Technologies: Ukraine's Experience. Olga Rudnik	27
Військовослужбовець як спеціальний суб'єкт злочину. Сергій Харитонов	32
Категорія «фінансовий ризик» в контексті виконання інвестиційних договорів на будівництво житла. Аріна Савченко	39
Співвідношення верифікації та валідації в кримінальному провадженні. Олеся Ващук	45

Науково-практичний юридичний журнал
Видається із вересня 2011 року

Співзасновники:
Вища кваліфікаційна комісія суддів України,
Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 20089-9889ПР

Рекомендовано до друку та розповсюдження через мережу Інтернет рішенням Вченої ради Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 3 від 22.11.2013)
Визнано Міністерством освіти і науки України науковим фаховим виданням. Наказ про включення до Переліку наукових фахових видань України від 14.02.2014 № 153

Голова Редакційної колегії

Козьяков Сергій Юрійович

Редакційна колегія:

Прилипко С. М., Беяневич В. Е., Весельська Т. Ф., Гетьман А. П., Довгерт А. С., Заріцька А. О., Капліна О. В., Москвич Л. М., Кузнєцова Н. С., Муравйов В. І., Патрюк М. В., Сопільник Л. І., Карагусов Ф. С., Щотка С. О., Яроцький В. Л., Штаріне Л., Андріїв В. М., Іншин М. І.

Головний редактор

С. Ю. Козьяков

Коректор

А. О. Бахтемірова

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій.
Редакція може не поділяти точки зору автора.
У журналі зберігається правопис законодавчих, нормативних актів, наказів, методологічних розробок, що надійшли до редакції.
Редакція залишає за собою право на скорочення та редагування текстів.
Статті обов'язково проходять відбір і рецензування.

Номер 1 (17) 2016 схвалено і рекомендовано до друку рішенням редакційної колегії, протокол № 2 від 25.05.2016 р.
Підписано до друку 01.06.2016 р.
Формат 60x84 1/8
Папір крейдований
Наклад 220 примірників
Оригінал-макет затверджено Вищою кваліфікаційною комісією суддів України

Видавець ТОВ «Піраміда»

© Текст — Вища кваліфікаційна комісія суддів України

Адреса редакції:
м. Київ, вул. Механізаторів, 9.
www.vkksu.gov.ua

Анастасія Клименко,
аспірантка
Науково-дослідного інституту
правового забезпечення
інноваційного розвитку
НАПрН України

Право на соціальне забезпечення у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина

УДК 349.3

Актуальність теми наукової статті присвячена пошуку способів удосконалення правового та організаційного регулювання процесу забезпечення та реалізації права на соціальне забезпечення у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина, аналізу проблем забезпечення права кожного громадянина на достатній життєвий рівень, а також підвищення ефективності соціальної політики держави в умовах соціально орієнтованої економіки.

Ключові слова: соціальна держава, соціальні права, право на соціальне забезпечення, державні соціальні стандарти, прожитковий мінімум, достатній життєвий рівень.

А. Клименко. Право на социальное обеспечение в системе конституционных прав и свобод человека и гражданина

Актуальность темы научной статьи посвящена поиску способов усовершенствования правового и организационного регулирования процесса обеспечения и реализации права на социальное обеспечение в системе конституционных прав и свобод человека и гражданина,

анализу проблем обеспечения права каждого гражданина на достаточный жизненный уровень, а также повышения эффективности социальной политики государства в условиях социально ориентированной экономики.

Ключевые слова: социальное государство, социальные права, право на социальное обеспечение, государственные социальные стандарты, прожиточный минимум, достаточный жизненный уровень.

A. Klimenko. Right to social security in the system of constitutional rights and freedoms of man and citizen

Actuality of theme of the scientific article is devoted to the searching ways of making better legal and organizational regulation of ensuring and realization the right to social security in the system of constitutional rights and freedoms of person and citizen, analysis the problems of ensuring the right of every citizen to an adequate standard of living and also improving the efficiency of social policy in terms of socially oriented economy.

Key words: social state, social rights, the right to social security, state social standards, living wage, adequate standard of living.

Чинна Конституція України визначає систему прав і свобод людини і громадянина в усіх основних сферах людської діяльності – політичній, економічній, соціальній та культурній. Крім багатьох інших, у ній закріплені й основні соціальні права людини і громадянина. Положення Конституції України визначають особливе місце людини, її прав і свобод у системі конституційних відносин, висувують захист її прав як принцип, який діє у суспільстві та державі. У ході реформ держава вимушена, з одного боку, йти шляхом забезпечення відповідності його умовам ринку, а з другого – активно захищати своїх громадян від можливих соціальних ризиків. Це подвійне взаємозумовлене завдання держава покликана вирішувати, головним чином, через модернізацію системи соціального захисту.

Право на соціальне забезпечення є суб'єктивним правом людини та належить до її основних прав і разом з іншими основними правами становить основу правового статусу людини. Зміст права на соціальне забезпечення визначається як проголошена міжнародним співтовариством та гарантована державою можливість людини забезпечувати фізіологічні, соціальні і духовні потреби в обсязі, необхідному для гідного життя, у випадку настання соціального ризику. Вказане право: а) закріплено за кожною людиною і за кожним громадянином; б) має загальний характер, тобто його об'єм є однаковим для кожної людини і для кожного громадянина; в) механізм його реалізації пов'язаний з тим, що на відміну від інших (неосновних) прав і свобод, які реалізуються в конкретних правовідносинах, назване право виступає передумовою будь-яких правовідносин у сфері соціального забезпечення, постійного невід'ємного права кожного учасника правовідносин [1].

Серед науковців фундаментальні дослідження у сфері соціального забезпечення проводили спеціалісти в галузі права соціального забезпечення, зокрема такі, як: Н. Б. Болотіна, Б. І. Сташків, С. М. Прилипко, С. М. Синчук та ін. Значний внесок у розвиток науки права соціального забезпечення зробили і російські вчені, зокрема О. Е. Мачульська, Ж. А. Горбачова, К. Н. Гусов, М. Л. Захаров, Є. Г. Тучкова тощо.

Класифікація прав і свобод людини за різними критеріями дає можливість чітко визначити місце та особливості того чи іншого права у системі основних прав і свобод людини. Однією з класифікацій прав і свобод людини і громадянина є їх поділ на класичні (громадянські та політичні) і соціальні (економічні, соціальні і культурні) права. Класичні права спрямовані на обмеження влади держави над людиною та пов'язані із зобов'язаннями влади утримуватися від певних дій, а соціальні (зокрема право на соціальне забезпечення) зобов'язують державу надавати певні гарантії для їх реалізації. Звідси класичні права розглядаються як обов'язок досягти певного результату,

а соціальні права – надати для цього відповідні засоби [2, с. 25]. Найбільш поширеною є класифікація основних прав і свобод за їх змістом чи характером людських потреб, що цими правами забезпечуються, або за сферою їх застосування.

За черговістю їх включення до Конституції та міжнародно-правових документів вони поділяються на права першого покоління (визначаються традиційні ліберальні цінності, сформульовані в процесі здійснення буржуазних революцій, а потім конкретизовані та розширені в практиці та законодавстві демократичних держав) [3, с. 21]. До них належать особисті та політичні права і свободи (право на життя, свободу думки, свободу пересування, участь в управлінні справами суспільства та держави тощо). Друге покоління (економічні, соціальні та культурні) і третє покоління прав прийнято називати колективними, оскільки вони здійснюються не окремими особами, а колективами, соціальними спільнотами (наприклад, право на безпечне навколишнє середовище, на мир тощо). Право на соціальне забезпечення належить до другого покоління. Завдання держави полягає у тому, щоб створити соціальні програми і вести всебічну творчу роботу, яка б дозволила гарантувати проголошені соціальні права.

Реалізація суб'єктивного права особи на соціальне забезпечення вимагає належного юридичного механізму для цього. Основу юридичного механізму забезпечення конституційно встановленого права на соціальне забезпечення фізичних осіб становить законодавство про соціальне забезпечення, яке визначає організаційно-правові умови та механізм реалізації особами права на соціальне забезпечення. Зокрема, цей механізм включає:

1. Конституційні гарантії забезпечення прав і свобод людини, зокрема права на соціальне забезпечення. Згідно з Конституцією України право людини на соціальне забезпечення гарантується правом на: 1) життя (ст. 27); 2) повагу до гідності людини (ст. 28); 3) працю (ст. 43); 4) житло (ст. 47); 5) достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48); 6) охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49); 7) судовий захист (ст. 55); 8) правову допомогу (ст. 59). Цей перелік не є вичерпним, але принаймні дотримання перерахованих прав сприяє належному здійсненню людиною права на соціальні виплати та отримання соціальних послуг.

Право на життя є фундаментальним правом людини, а всі інші права – похідні від цього права. Деякі автори право на соціальне забезпечення відносять до фізичних (життєвих) прав і свобод, оскільки право на соціальне забезпечення тісно пов'язане з правом на життя. Такий підхід науковці мотивують тим, що це право не може бути відокремлене державою від права на достатній рівень життя та права на соціальне забезпечення громадян [4, 5]. Особа, яка не має

або втратила з незалежних від неї обставин джерела до існування, вправі задовольняти свої основні людські потреби. В цьому випадку йдеться про «можливість існування» через організовану державою систему соціального забезпечення.

Теоретичне обґрунтування зв'язку права на життя та права на соціальне забезпечення сьогодні є надзвичайно актуальним. Фахівці з прав людини у зміст права на життя не включають право на соціальне забезпечення, тобто право на захист від раптової втрати житла, відсутності будь-яких джерел до існування, голодування, холоду, ненадання елементарної медичної допомоги тощо. Спеціалісти з права соціального забезпечення у своїх теоретичних напрацюваннях поглиблено не вивчають зв'язок права соціального забезпечення та права на життя.

Суть терміна «гідне людини існування» має містити широкі соціокультурні контексти, виражати гуманістичну концепцію людського буття в суспільстві [6, с. 59]. Характеризуючи право людини на життя, необхідно пов'язувати його з правом на соціальне забезпечення як природне та невід'ємне право людини. Саме тому життя має розглядатися як соціальне благо, що є цінністю як для самої людини, так і для суспільства в цілому. Такий підхід до розуміння життя може вважатися вихідним теоретичним посланням для обґрунтування необхідності створення й ефективного функціонування системи соціального забезпечення, яке повинно бути спрямоване на задоволення основних матеріальних і духовних потреб тих представників суспільства, які в силу об'єктивних причин позбавлені можливості самотійно подолати важку життєву ситуацію [7].

Держава намагається своєчасно реагувати на соціальні негаразди. Проте через відсутність продуманої, науково обґрунтованої програми нормотворчої діяльності законодавчої та виконавчої гілок влади в цій сфері накопичуються певні проблеми, що негативно впливають на гарантування реалізації людиною її права на соціальне забезпечення.

2. Рівень забезпечення державними соціальними стандартами та соціальними гарантіями. Фінансовою запорукою соціального забезпечення людей у кожній державі виступає її економіка: саме від рівня розвитку держави залежить обсяг виділених коштів на реалізацію соціальних програм. В. Чиркін відзначив, що соціальні та економічні права утворюють єдину групу соціально-економічних прав, оскільки в основі її виділення лежить спільний критерій захисту інтересів життєзабезпечення людини [8], а вживанням терміна «соціально-економічні права» наголошується, що реалізація одних прав можлива лише при паралельному забезпеченні та гарантуванні інших [9].

Зміст та обсяг конкретних видів соціального забезпечення, які закріплені у нормативно-правових актах, окреслюються природними і соціальними

факторами та обмежуються рамками економічних можливостей держави щодо конкретних можливостей для людей як носіїв прав та відповідних дій зобов'язаних осіб: 1) дотриманням умов призначення соціальних виплат чи надання соціальних послуг; 2) порядком звернення особи у визначені строки до уповноваженого органу щодо надання відповідного виду соціального забезпечення; 3) прийняттям рішення про відповідний розмір (у грошовому виразі) чи обсяг надання певного виду соціального забезпечення (переліку соціальних послуг, що надаються, тощо) [2]. Держава бере на себе обов'язки із соціального забезпечення на певний період (бюджетний рік), без виділення необхідних коштів соціальні права людини не забезпечуються.

Згідно зі ст. 17 Закону України від 05 жовтня 2000 року «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» державні соціальні гарантії передбачають мінімальні розміри виплат на рівні прожиткового мінімуму і є суттєвою гарантією права на соціальне забезпечення. Національний стандарт «прожитковий мінімум», що безпосередньо пов'язаний з категорією «потреби людини», має бути узгоджений з міжнародними стандартами в цій сфері. Це положення є конституційною гарантією соціально-економічного складу, оскільки її сутність пов'язана з економічною категорією «потреби людини».

Нині актуальною проблемою є вдосконалення законодавчих положень щодо запровадження і застосування в державі єдиного соціального стандарту – прожиткового мінімуму. На жаль, в Україні прожитковий мінімум як базовий стандарт викликає найбільше нарікань і вважається соціально несправедливим. Так, склад споживчого кошика в Україні, який є основою розрахунку прожиткового мінімуму, був вперше затверджений у 1992 році й відтоді суттєво не переглядався. Водночас є також зауваження і правового характеру. По-перше, в різних нормативних актах щодо соціальних допомог застосовуються різні терміни одного спрямування, зокрема: «межа малозабезпеченості», «прожитковий мінімум», «рівень забезпечення прожиткового мінімуму», «межа бідності» тощо. Ці та інші соціальні стандарти, що застосовуються при наданні окремих видів соціальних виплат, часто переплітаються, іноді збігаються з положеннями різних нормативних актів. По-друге, в окремих нормативних актах щодо соціальної допомоги соціальний стандарт «прожитковий мінімум» підмінюється категорією «рівень забезпечення прожиткового мінімуму». По-третє, розміри окремих соціальних допомог, що є основним джерелом засобів існування громадян, встановлюються на рівні, який не відповідає рівню прожиткового мінімуму. Це призводить до порушення гарантій, встановлених ч. 3 ст. 46 Конституції України [10].

У сучасній соціальній структурі українського

суспільства переважають малозабезпечені верстви населення, основна частина яких живе поза офіційною межею бідності. У 2014 році значна частина населення стала біднішою через військовий конфлікт на Сході, інфляцію, втрату роботи, зниження доходів, втрату майна тощо. За I півріччя 2014 року рівень бідності за відносним критерієм становив 23,9 % [11], у 2015 році – 32 % [12, с. 19]. Отже, в Україні прожитковий мінімум використовується переважно як інструмент фінансового управління, але не як соціальний орієнтир, що тим самим породжує дезорієнтацію в соціальній політиці загалом.

3. Рівність та справедливість щодо реалізації права на соціальне забезпечення. Українські реалії свідчать про неспроможність законодавчих і виконавчих органів влади й управління привести проголошені права громадян у відповідність до реальних можливостей країни. Внаслідок занижених державних соціальних стандартів частка бідного населення за національним критерієм стрімко зростає. Крім того, в умовах сучасних викликів система соціальної підтримки вразливих верств населення опинилася на межі спроможності до функціонування. Влада прагне надати допомогу надто широкому колу своїх громадян (в 2015 році в Державному бюджеті закладено 24 млрд грн на субсидії для 5 млн родин, соціальні видатки Державного бюджету на 2016 рік зросли на 13,7 % до 92,0 млрд грн (+11,1 млрд грн). Левова частина такого збільшення пояснюється очікуваним зростанням житлових субсидій населенню до 35 млрд грн. Умови надання цих субсидій поки що залишаються незмінними, однак уряд очікує, що посилення адресності дасть можливість перенаправити більшу їх частину найменш заможним верствам населення, що далеко виходить за межі фінансових можливостей держави, а безпосередні соціальні виплати є дуже низькими і не запобігають бідності. Головною вадою соціальної підтримки вразливих верств населення залишається безадресність, що порушує принцип справедливості. Суперечності соціального забезпечення виявляються в доходах і рівні життя населення, нездатності виплачувати заплановані зарплати та соціальні допомоги і, як наслідок, відбувається консервація бідності в суспільстві. Найгострішою сьогодні є проблема поширення бідності серед працюючого населення – рівень бідності серед сімей, де всі дорослі працюють, становить понад 20 %. Значною та невинуватою є диференціація в оплаті праці в регіональному вимірі (у 3 рази) та за видами економічної діяльності (майже у 4 рази) [13, с. 107-110], що порушує соціальну справедливість, забезпечення якої є ключовим принципом соціального залучення.

Стан економіки змушує Верховну Раду України призупинити ті чи інші пільги, установлені для окремих категорій населення, а Кабінет Міністрів

України – змінювати розміри виплат, установлених законами України. Різке скорочення соціальних зобов'язань сучасної української держави створило нові аспекти соціальної нерівності, що проявляється у надмірній диференціації суспільства на багатих та бідних, посиленні маргіналізації, «розмиванні» середнього класу. Системний аналіз законів про Державний бюджет України попередніх років показав, що фактично припиняється на певний строк правове регулювання відносин у сфері соціального захисту, зупиняється дія механізму реалізації конституційних соціально-економічних прав громадян, що призводить до обмеження права на соціальний захист. Такі дії законодавчої і виконавчої влади суперечать Конституції України і вимагають втручання Конституційного Суду України. Правова позиція Конституційного Суду України у цих рішеннях зводиться до того, що зупинення дії положень законів, якими визначено права і свободи громадян, їх зміст та обсяг є обмеженням прав і свобод. Звуження обсягу прав і свобод – це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їхньої кількісної характеристики [14].

Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік», на відміну від законів про державний бюджет попередніх років, не зупиняв дію певних соціальних законів, а лише встановив новий механізм їх реалізації, зробивши прив'язку щодо надання певних пільг до сукупного доходу сім'ї. З 01 липня 2015 року розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї впливає на право на пільгу для більшості категорій пільговиків. За даними Мінфіну, на початок 2014 року в Україні налічувалося 18 млн пільговиків, які отримували 360 категорій пільг, з нововведеннями щодо надання пільг їх кількість майже вдвічі зменшилася.

4. Механізм захисту права на соціальне забезпечення. У разі порушення свого права на соціальне забезпечення кожна особа має право на захист державою, зокрема використання засобів, «за допомогою яких припиняються порушення прав людини, усуваються перепони для їх реалізації, відновлюються порушення прав» (юридичні засоби захисту прав людини). В системі права соціального забезпечення найбільшу роль відіграють адміністративні та судові форми захисту прав фізичних осіб.

Оскільки право на соціальне забезпечення, належить до соціальних прав, механізм захисту вказаного права має суттєві відмінності через залежність матеріального забезпечення непрацездатних від рівня розвитку економіки. Неможливо реалізувати такі конституційні положення, як верховенство закону щодо інших нормативних актів, прямої дії

конституційних норм, недопущення в майбутньому звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, забезпечення достатнього життєвого рівня тощо.

Адміністративний спосіб відновлення порушеного права на соціальне забезпечення в сучасних умовах є найбільш наближеним до громадян, однак недостатньо ефективним. Органи соціального захисту не зацікавлені реєструвати звернення громадян у формі скарги, розв'язувати спір на користь громадянина, оскільки таким чином вони визнають недоліки своєї роботи, що підриває їх авторитет. Вони можуть задовольнити скарги громадян, зі змісту яких видно «явне» порушення права людини на соціальний захист посадовою особою, і обґрунтовано відмовляють в задоволенні, якщо питання, яке оскаржує громадянин, є спірним [15, с. 25-28].

Основним правовим критерієм реального закріплення будь-якого права (зокрема, соціально-економічних прав) є можливість судового захисту права та виконання судових рішень. Захист певного права на соціальне забезпечення у суді веде до необхідності прийняття рішення щодо конкретних грошових сум, які виділені на такі цілі з державного бюджету. Складність ситуації призвела до того, що суди приймають відповідні рішення, але їх виконання неможливе через брак коштів. Неможливість судового захисту соціально-економічних прав фактично перетворили їх на декларативні, що підриває довіру людей до інституту прав людини та до Основного Закону загалом. Отже, передбачений у Конституції України механізм захисту права на соціальне забезпечення вимагає належного гарантування їх державними органами при здійсненні ними своїх повноважень.

Політичні й економічні негаразди суттєво вплинули на рівень забезпечення права на соціальне забезпечення, відбулося реальне зниження розмірів пенсій, допомог, якості надання соціальних послуг. Ефективність реалізації соціальних прав насамперед залежить від рівня економічного розвитку держави та стану державного бюджету. Саме розмір відповідних бюджетних виплат, а не сам факт їх наявності, є визначальним індикатором існування чи відсутності в реальності соціальних прав.

Отже, право на соціальне забезпечення – це основне та суб'єктивне право, яке належить людині від народження і не може бути відчуженим; 2) вказане право знайшло міжнародне та конституційне визнання; 3) конкретизоване у галузевих правових актах щодо умов отримання соціальних виплат і надання соціальних послуг; 4) рівень (обсяг) соціальних виплат залежить від офіційно встановленого прожиткового мінімуму; 5) захист права на соціальне забезпечення можливий в адміністративному та (чи) судовому порядку.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник / Кравченко В. В. – К.: Атіка, 2000. – С. 92-93.
2. Сташків Б. І. Гарантії права на соціальне забезпечення [Текст]: Навчальне видання / Б. І. Сташків. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 100 с.
3. Лукашова Е. А. Правовой статус человека и гражданина / Лукашова Е. А. // Права человека: учебник для вузов / Отв. ред. Е. А. Лукашова. – М.: НОРМА-ИНФРА, 2002. – С. 97.
4. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). – Харків: Право.–1997.– С. 23.
5. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2004. – С. 246.
6. Мачульская Е. Е. Право на социальное обеспечение – естественное и неотъемлемое право человека // Вестник Моск. ун-та: Сер. Право. – 1998. – № 5.
7. Толмач О. Право людини на життя та його гарантії у сфері соціального забезпечення / О. Толмач // Підприємство, господарство і право. – 2010. – № 3. – С. 68-71.
8. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран. – М.: Юристъ, 2001. – С. 84.
9. Козлова Е. И., Кутафин О. Е. Конституционное право Российской Федерации. – М.: Юристъ, 1995. – С.14-16.
10. Рудик В. А. Щодо відповідності рівня соціальних допомог конституційним гарантіям соціального захисту / В. А. Рудик // Трудове законодавство: шляхи реформування: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 квіт. 2013 р.) За заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х.: ХНУВС, 2013. – С. 313-316.
11. Соціальний звіт за 2014 рік: Електронний ресурс // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>
12. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2000–2015: нац. доп. – К.: Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи НАН України; Мінекономрозвитку України. – 2015. – 73 с.
13. Скуратівський В., Попова Т. Вплив соціальної сфери на процес соціального залучення: проблеми державного регулювання // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 5. – С. 107-110.
14. Конституційний Суд України. Рішення. Висновки. 2005. Книга 6 / Відп. ред. П. Б. Евграфов. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 181.
15. Рудик В. А. Щодо питання про конституційні гарантії права людини на соціальний захист / В. А. Рудик // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 6. – С. 25-28.

ВІСНИК

Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Передплатний індекс: 89521